

- Мороз, П.В. (2016) Місце і роль шкільного підручника історії в умовах дослідницького навчання. http://histlab.edukit.kiev.ua/nashi_publicacii/statti/.
- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. (2020). Наказ М-ва освіти і науки України від 08 вересня 2020 р. № 1115. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.
- Савченко, О.Я. (1999). Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів, Київ: Генеза.

ТЕКСТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі підручників для учнів НУШ)

Голуб Ніна,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник,
відділ навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Підсумкові матеріали «Національного звіту за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018» (Національний звіт, 2019) стали поштовхом до оновлення шкільних предметних методик. Зокрема, методика навчання української мови доповнено питаннями «різних читацьких технік і стратегій», «характеру текстів (множинні, цілісні або перервані)», «формальними особливостями тексту», алгоритмами роботи на уроках із різноманітними текстами.

Варто зазначити, що робота з текстами завжди перебувала в полі нашого зору, зокрема особливості текстотворчої діяльності учнів (Голуб, 2013), види роботи з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах (Голуб, 2017).

У підручниках української мови для 5 і 6 класів нової української школи (авторства Н. Голуб та О. Горошкіної) робота з різножанровими і різностильовими текстами є систематичною, а прийоми і методи – різноманітні.

У процесі читання, сприйняття тексту й інтерпретування його навчаємо учнів визначати тему, основну думку тексту, ключові слова, виявляти елементи логічної структури, головне й другорядне, осмислювати особливості вживання виучуваних мовних явищ. Кожен текст, представлений у параграфі підручника, містить цінну пізнавальну інформацію, скеровує когнітивний процес на формування ключових компетентностей, відчуття естетики мови, моральне й ціннісне становлення дітей. Завдання і вправи, що супроводжують кожен текст дібрано так, щоб учні навчилися не лише бачити, що є в тексті, а й виявляти підтекстові смисли, вибирати з нього корисну інформацію, опрацювати її, ділитися з іншими людьми, удосконалювати, редагувати й аналізувати,

змушують читача сприймати і розуміти смисл прочитаного, зосереджувати увагу на цінному й не розпорошувати її на другорядне.

Текстові вміння розглядаємо як важливе підґрунтя, передумову для розвитку й удосконалення багатьох комунікативних умінь, необхідних компетентному мовцеві, на якого орієнтована шкільна мовна освіта.

Різноманітність запитань поживляє роботу. Зокрема, у підручнику для 5 класу пропонуємо запитання: Чи згодні ви з думкою автора? Яку проблему тут порушено? Як текст пов'язаний з темою уроку? Що в тексті відоме, а що – нове? Які емоції переважають у тексті? Як ви це визначили? Що, на вашу думку, спричинило непорозуміння? Про які мовні обов'язки йдеться в тексті? Що можна зробити для розв'язання цієї проблеми? З якою метою використано фразеологізми? Чи траплялася у вашому житті подібна ситуація? Чи можна вважати цю інформацію достовірною? та ін. і завдання: Поясніть зміст першого речення. Обґрунтуйте або спростуйте думку автора, висловлену в завершальних реченнях. Завершіть діалог, відповівши на заперечення хлопчика. Пригадайте й назвіть життєві ситуації, у яких важливі вміння тлумачити значення слова. Назвіть образи, які намалювала ваша уява. Запропонуйте заголовок. Додайте коментар. Висловіть припущення щодо іншого варіанту подій. Замініть виділені слова синонімічними. Відреагуйте на останню репліку. та ін. (Голуб, Горошкіна, 2022).

Різноманітна тематика текстів забезпечує привернення уваги до найрізноманітніших царин суспільного життя, як-от: текст про розмаїття рослинного світу, різні емоційні стани дитини, екологічні проблеми країни (краю), особливості української мови, функції і роль у житті суспільства й кожної людини; про письменників і цікаві книжки, про роль книжки в житті й становленні людини, про мистецтво, поведінку з грошима та ін. (Голуб, Горошкіна, 2022).

Насамкінець зазначимо, що підручник української мови для 5 класу успішно апробовано в закладах-учасниках пілотного проєкту, підтверджено його ефективність.

Список використаних джерел

1. Голуб, Н. (2017) Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*, 1, 2–8.
2. Голуб, Н. (2013). Особливості текстотвірчої діяльності учнів 5-7 класів в умовах компетентнісного навчання української мови. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії й практики*, 20(30), 70–74.
3. Голуб, Н.Б., Горошкіна, О.М. (2022). *Українська мова: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти*. Київ: Освіта.
4. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 (2019). Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦОЯО.